

Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Koulutuspoliittisen selonteon kuva koulutusjärjestelmän muutostarpeista on varsin tarkkanäköinen ja monipuolinen. Esimerkiksi aloituspaikkojen määrän ja koulutussektorien yhteistyön lisäämistä sekä tutkintorakenteiden joustavoittamista koskevat tavoitteet ovat hyviä ja linjassa jo meneillään olevan kehityksen kanssa. Paikoitellen linjaukset ovat kuitenkin melko varovaisia ja olemassa olevien rakenteiden pysyvyyttä tukevia. Esimerkiksi mahdollisuutta yksityisten koulutuksen järjestäjien aikaisempaa suurempaan hyödyntämiseen koulutustarjonnassa tai koulutussektorien yhdistämiseen toisen ja kolmannen asteen koulutuksessa ei nosteta selvästi esille. Monien jo pidemmän aikaa Suomen koulutusjärjestelmässä näkyvillä olleiden ongelmien, kuten koulutustaustan voimakkaan periytymisen ja alueellisten saatavuusongelmien, ratkaiseminen voi kuitenkin edellyttää kunnianhimoisia rakenteellisia uudistuksia.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

S. 11: ”Opintopolulla eteneminen ja oppimistulokset eivät riipu sukupuolesta, perhe- tai kulttuuritaustasta tai asuinpaikasta.”

Tavoitteen muotoilu on hieman epärealistinen. Edellä mainitut tekijät tulevat aina jossain määrin ohjaamaan koulutuksellisia valintoja ja tulemia. Ei ole yksiselitteisesti huono asia, että korkean koulutuksen hankkineet vanhemmat pystyvät hyödyntämään inhimillistä pääomaa vanhemmuudessa ja parantamaan lastensa oppimistuloksia. Tämä pikemminkin kuvastaa koulutuksen ja inhimillisen pääoman yhteiskunnallista arvoa ja antaa motivaatiota koulutuksen hyötyjen tarjoamiseen yhä useammalle perheelle (Suhonen ja Karhunen 2020).

Järkevämpi muotoilu voisi olla: ”Opintopolulla eteneminen ja oppimistulokset riippuvat enenevässä määrin yksilöiden omista kyvyistä, haluista ja ponnistelusta, eivätkä sukupuoli, perhe- tai kulttuuritausta tai asuinpaikka asetu esteeksi opintotavoitteiden saavuttamiselle.”

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

S. 19: Sitoutuminen palvelujen säilyttämiseen pääosin julkisesti tuotettuina voi osoittautua ongelmalliseksi pitkällä aikavälillä. Palvelujen laadun, kustannustehokkuuden ja saatavuuden parantamiseksi mahdollisuus yksityisten tarjoajien laajaankin hyödyntämiseen olisi hyvä pitää avoinna. Tutkimustieto koulutusmarkkinoiden kilpailua avaavista palvelusetelijärjestelmistä on lisääntynyt

huomattavasti viime vuosikymmeninä ja tulee lisääntymään edelleen. Epplen, Romanon & Urquiolan (2017) kirjallisuuskatsauksen mukaan ymmärrys on lisääntynyt siitä, miten järjestelmien haitallisia vaikutuksia (koulujen segregatio) voidaan rajoittaa ja samalla hyötyä kilpailusta mm. paremman koulutuksen laadun muodossa.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

S. 25: Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen välisten raja-aitojen vähentäminen ja tutkintorakenteiden joustavoittaminen ovat tärkeitä tavoitteita, ja onnistuessaan nämä voisivat vähentää esimerkiksi toisen asteen nivelvaiheessa tehtyjen valintojen riippuvuutta perhetaustasta, opintojen keskeyttämistä ja parantaa koulutuksen työmarkkinarelevanssia. Ei tulisi myöskään poissulkea mahdollisuutta, että tulevaisuudessa toiselle asteelle hakevien ei enää tarvitsisi valita joko yleissivistävää tai ammatillista koulutusta, vaan valinnan koulutuksen sisällöstä voisi tehdä joustavasti opintojen kuluessa.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

S. 33: Duaalirakenteen toimivuutta tulisi myös tarkastella mahdollisuuksien tasa-arvon näkökulmasta. Korkeakoulusektorien välillä havaitaan esim. huomattavaa segregatiota vanhempien koulutustaustan mukaisesti (Heiskala ym. 2020), ja alueelliset erot yliopistokoulutuksen saavutettavuudessa ovat merkittävät. Ammattikorkeakouluopiskelijoilla on yliopisto-opiskelijoihin nähden oleellisesti heikompi pääsy ylempään korkea-asteen koulutukseen ja tutkijakoulutukseen, mikä ei olisi monissa tapauksissa välttämätöntä. Monilla esim. kaupallisilla ja teknillisillä aloilla on realistiset mahdollisuudet duaalimallin purkamiseen tulevaisuudessa (Suhonen 2020).

Helsingissä 22. päivänä tammikuuta 2021

Tuomo Suhonen
tutkimuskoordinaattori

Lähteet

Epple, D., Romano, R.E. & Urquiola, M. 2017. School Vouchers: A Survey of the Economics Literature, *Journal of Economic Literature* 55(2): 441–92.

Heiskala, L., Erola, J. & Kilpi-Jakonen, E. 2020. Compensatory and Multiplicative Advantages: Social Origin, School Performance and Stratified Higher Education Enrolment in Finland, *European Sociological Review*, jcaa046.

Suhonen, T. 2020. Pienillä eroilla on suuri merkitys koulutusvalinnoissa, *Talous & Yhteiskunta* 4/2020, 42–43.

Suhonen, T. & Karhunen, H. 2020. Onko perheen sosioekonomisella asemalla merkitystä koulutuspolulla? *Talous & Yhteiskunta* 4/2020, 20–25.